VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019-2022
VOS-UUDISTUKSEN MERKITYS MUSEOILLE, TEATTEREILLE JA ORKESTEREILLE

Tanssin tiedotuskeskus ja tanssin alla mainitut toimijat pitävät tärkeänä, että lakiuudistusta esittävän taiteen ja museoiden rahoituksesta viedään eteenpäin. Uudistus on kauan kaivattu mahdollisuus uudistaa rahoitusrakenteita ja -kriteereitä ja korjata taiteenalojen rahoituksellista epätasa-arvoa.

Lakiuudistusta edistettäessä on kuitenkin tärkeää huomioida tanssin kentän edustajien lakiesityksestä sekä vos-työryhmässä että lausuntokierroksella esittämät lain sisältöä ja lisärahoitusta koskevat kommentit.

Verrattuna muihin vos-rahoitteisiin taiteenaloihin tanssitaide on rahoitusrakenteiltaan nuori, sen infrastruktuuri ohut ja toimijat pieniä. Sen laadullinen kehitys ja toimijakentän kasvu ovat toteutuneet nykyisen teatteri- ja orkesterilain voimaantulon jälkeen. Tanssin yliopisto-opetus alkoi vuonna 1983, ammattikorkeakoulutus on syntynyt sen jälkeen. Alan rahoitus ei kuitenkaan ole kasvanut laadullista, toimijoiden määrää tai yleisöjen kasvua vastaavasti.

Rahoitustilanteesta kertovat esimerkiksi luvut vuodelta 2017:

- Vos-rahoituksen piirissä olleesta 57 toimijasta 19 % oli tanssi- ja 81 % teatteritoimijaa
- Em. vos-rahoituksesta (120 M€) tanssiryhmät ja -tuotantokeskukset saivat 3,8 % (4,6 M€)
- Esitysmääristä ja katsojista tanssin vos-toimijat tuottivat noin 10 %
- Kuntarahoituksen osuus toimijoiden vos-rahoituksesta oli teatterilla 43 %, tanssilla 23 %

Ns. uusien taiteiden, kuten tanssi- ja sirkustaiteen, rahoituksessa tulee ottaa huomioon niiden tulo- ja menorakenne, joka poikkeaa institutionalisoituneempien taiteenalojen vastaavista. Puutteelliset ja pienet esitystilat, yleisöjen alempi keski-ikä sekä kuntarahoituksen matala taso pitävät toimijat pieninä ja estävät tanssin koko potentiaalin toteutumisen taiteena ja sosiaalista, fyysistä ja henkistä hyvinvointia yhteiskuntaan tuovina taidelähtöisinä palveluina.

VOS-UUDISTUS TANSSITAITEEN KANNALTA

Työryhmän esityksen rakenteelliset uudistukset ovat oikeansuuntaisia, mutta ne eivät riittävästi ota huomioon rahoitettavien taiteenalojen erilaisuutta eivätkä edistä toiminnan monimuotoisuutta tai laatua. Tanssin ja sirkuksen kohdalla puutteet olisivat korjattavissa seuraavin toimenpitein:

1) Tanssille ja sirkukselle määritellään oma yksikköhinta, jonka painokerroin voisi olla sama kuin lapsille suunnatun esitystoiminnan eli 1,38. Kertoimen tulee olla riittävän korkea kompensoimaan alojen muista poikkeavaa tulo- ja menorakennetta, ja se tulee kirjata perusteluineen rahoituslain asetukseen.

2) Säädetään kansainvälisen toiminnan ja kotimaan kiertuetoiminnan painokertoimet riittävän korkeiksi (n. 1,70 –1,40). Niiden kautta ohjautuvan lisärahoituksen tulisi riittää kattamaan harkinnanvaraisen rahoituksen leikkauksista aiheutuvat menetykset sekä tosiasiallisesti edistää painokertoimien kautta edistettäväksi tarkoitettua toimintaa.

3) Sovelletaan painotetun yksikköhinnan enimmäiskerrointa 1,70 ainoastaan suuriin ja keskisuuriin, yli 25 henkilötyövuoden kokoisiin toimijoihin. Pienillä toimijoilla useankin painokertoimen yhteenlaskettu rahoitusvaikutus jää hyvin pieneksi. Siksi painokerroinkattoa on perusteltua soveltaa vain suuriin ja keskisuuriin toimijoihin.

TANSSIN RAHOITUKSEN KORJAAMINEN

1) Alirahoituksen korjaamiseksi tulee vos-tanssitoimijoille kohdentaa uudistuksen myötä n. 2 miljoonan euron määrärahalisäys joko painokertoimilla tai harkinnanvaraisilla tuilla.

2) Vuosina 2020–2022 tulee toteuttaa indeksikorjausohjelma, jossa kompensoidaan vuodesta 2011 lähtien toteutetut säästöt ja tehdään toteuttamatta jääneet indeksikorotukset. Säästöt ovat kohdelleet erityisen rankasti pieniä ja vielä muitakin aloja työvoimavaltaisempia tanssitoimijoita. Niiden elinkelpoisuus ja toimintamahdollisuudet on turvattava.

Kaikki tanssin valtionosuuden piirissä olevat tanssitoimijat ovat pieniä: vuonna 2017 vos-perusteena käytettyjen henkilötyövuosien keskiarvo oli 12, vain yhden toimijan yltäessä 21 henkilötyövuoteen.

Tutkitusti määrärahojen lisäys tanssin alalla lisää suoraan työllistämistä; määrärahojen leikkaus puolestaan kohdistuu pääasiassa henkilöstökuluihin. Selkeää näyttöä on myös siitä, että pienillä toimijoilla määrärahojen lisäys johtaa omien tuottojen merkittävänkin kasvuun. Siten julkisten avustusten lisäys ja oikein kohdistaminen ovat investointi paitsi taiteeseen, taiteen saavutettavuuteen ja taidelähtöisiin hyvinvointi- ja muihin palveluihin, myös alan työllisyyden ja toimijoiden elinvoimaisuuden parantamiseen.

JULKISEN TALOUDEN RAHOITUSUUNNITELMA 2019–2022: VAPAAN KENTÄN RAHOITUS

Julkisen talouden rahoitussuunnitelmassa vuosille 2019–2022 esitetään ns. vapaan kentän ryhmille lisärahoitusta. Sen kohdentamisessa on otettava huomioon taiteenalojen erilainen rahoitusasema. Tanssin vapaalla kentälläkään rahoitus ei ole kasvanut alan kasvua vastaavasti, vaan jää edelleen jälkeen aiemmin etabloituneista aloista: Esimerkiksi vv. 2009–2017 tanssiryhmien määrä on kasvanut 66 %, teatteriryhmien 52 % ja orkesterien 50 %. Rahoituksen kasvu vv. 2011–2017 on tanssilla ollut + 1,4 %, teatterilla +5,9 % ja musiikilla 18,3 %. Tanssin vapaan kentän todellinen rahoitustarve on arvioitava erikseen ja siinä on kuultava tanssin vapaan kentän asiantuntijoita.

TANSSIN TALON RAHOITUS

Tanssin talon on määrä aloittaa toimintansa vuonna 2020. Valtio ja Helsingin kaupunki tekivät vuonna 2015 päätökset rakentamiseen osallistumisesta sekä talon toimintarahoituksesta, jota kaavailtiin puitesopimusvaiheessa osaksi valtionosuusjärjestelmää.

Henkilötyövuosiperusteinen rahoitus ei sovi Tanssin talon uudenlaiseen toimintamalliin, joka perustuu verkostomaiseen toimintaan. Sen ohjelmisto toteutuu vierailuina, yhteistuotantoina ja vuokrauksen kautta eikä sillä ole omaa taiteellista henkilökuntaa. Htv-perusteinen rahoitus tekee jo lähtökohtaisesti toiminnan taloudellisesti mahdottomaksi, minkä lisäksi se myös vaikeuttaa toimijoiden keskinäistä yhteistyötä.

Tanssin talon rahoitus on syytä ratkaista erillään htv-perustaisesta rahoitusmallista, esimerkiksi muiden kansallisten taidelaitosten tapaan.

Helsingissä 16.5.2018

Sanna Rekola
Toiminnanjohtaja, Tanssin tiedotuskeskus ry
sanna.rekola@danceinfo.fi

sekä
Anniina Kumpuniemi, Valtionosuuslain piirissä olevat Suomen teatterit ry:n jäsentanssiryhmät ja tuotantokeskukset
Antti Lähdesmäki, Vapaat tanssiryhmät ry
Piia Kulin, Tanssin aluekeskusverkosto
Hanna-Mari Peltomäki, Tanssin talo
Veera Lamberg, Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijat STST